

ΤΟ ΔΙΠΛΟ ΧΡΕΟΣ ΤΗΣ LAGARDE ΣΤΟΝ KEYNES

«Πριν από εξήντα χρόνια, ο Keynes είχε προβλέψει τι χρειαζόμασταν. Ήταν, όμως, πολύ νωρίς. Έχει έλθει πλέον η ώρα να κάνουμε πράξη την πρότασή του. Και πιστεύω ότι είμαστε έτοιμοι να προχωρήσουμε!»¹

Τάδε έφη Dominique Strauss-Kahn στις αρχές του 2011. Λίγους μήνες μετά, θα εξαφανιζόταν από την θέση του στο ΔΝΤ και, γενικότερα, από την δημόσια σφαίρα. Τι εννοούσε και γιατί έχει σημασία; Και γιατί ο τίτλος μου μιλάει για το χρέος της κας Lagarde (και μάλιστα διπλό) στον Keynes; Η απάντηση θυμίζει μυθιστόρημα του John le Carré με ολίγη οικονομικής θεωρίας

Ο Strauss-Kahn αναφερόταν στην διαμάχη, εν έτει 1944, μεταξύ του John Maynard Keynes (που εκπροσωπούσε την φθίνουσα Βρετανία) και του Harry Dexter White (τον εκπρόσωπο της ανερχόμενης υπερδύναμης, των ΗΠΑ) στην συνδιάσκεψη του Bretton Woods όπου σχεδιάστηκε η παγκόσμια νομισματική ένωση της μεταπολεμικής εποχής, με επίκεντρο το δολάριο. Ποιό το αντικείμενο της διαμάχης των δύο ανδρών;

Keynes και White συμφωνούσαν σε ένα πράγμα (το οποίο σήμερα, παρεμπιπτόντως, η Γερμανία αρνείται να κατανοήσει): Η σταθερότητα και ευημερία της παγκόσμιας οικονομίας απαιτεί την συστηματική ανακύκλωση των πλεοσμάτων των πλεονασματικών χωρών υπό την μορφή παραγωγικών επενδύσεων στις ελλειμματικές χώρες (έτσι ώστε να αναπαράγεται η ζήτηση για τα αγαθά των πλεονασματικών).

Το 1944, η μόνη χώρα με μεγάλα πλεονάσματα ήταν η Αμερική. Άρα, ο Βρετανός και ο Αμερικανός συμφωνούσαν στην ανάγκη της ανακύκλωσης των κερδών των αμερικανικών επιχειρήσεων. Διαφωνούσαν όμως για το πως θα γίνεται η ανακύκλωση αυτή: Ο Keynes επέμενε ότι την ανακύκλωση πρέπει να την αναλάβει ένας παγκόσμιος οργανισμός, κάτι σαν Παγκόσμια Κεντρική Τράπεζα, με ισότιμη εκπροσώπηση όλων των δυτικών χωρών. Ο White δεν ήθελε να ακούσει κουβέντα. Επέμενε πως τα πλεονάσματα ήταν αμερικανικά και, συνεπώς, την ανακύκλωσή τους (π.χ. το Σχέδιο Marshall που ακολούθησε) θα την διαχειρίζονταν οι ΗΠΑ μόνες τους, χωρίς να δίνουν αναφορά σε κανέναν.

Επρόκειτο για titάνια διαμάχη μεταξύ δύο σπουδαίων προσωπικοτήτων στην οποία, το 1944, επικράτησε ο αμερικανός λόγω της συντριπτικής διαφοράς «δυναμικού», εντός της αναδύομενης νέας τάξης πραγμάτων, των χωρών που εκπροσωπούσαν. Αντί λοιπόν για την ιδέα του Keynes περί μιας Παγκόσμιας Κεντρικής Τράπεζας, που θα διοχέτευε τα αμερικανικά πλεονάσματα στις ελλειμματικές (καταστραμμένες από τον πόλεμο) οικονομίες της Ευρώπης και της Ιαπωνίας, επικράτησε το σχέδιο του White: μετατροπή του δολαρίου στο ένα και μοναδικό διεθνές νόμισμα (το μόνο μετατρέψιμο σε χρυσό), αποκλειστική ανακύκλωση των πλεονασμάτων από την αμερικανική κυβέρνηση, και ίδρυση του ΔΝΤ που ναι μεν θα λειτουργούσε ως μια

¹ *Inside the IMF – Part Two*, ραδιοφωνική εκπομπή του BBC, Radio 4, Κυριακή 17 Ιανουαρίου 2011.

παγκόσμια πηγή δανείων για ξένα κράτη αλλά μόνο στην περίπτωση που χρειάζονται δάνεια για να κρατήσουν σταθερή την ισοτιμία τους με το δολάριο (κάτι σαν Μνημόνιο δηλαδή).

Ως ένα «δωράκι» στους Βρετανούς, που θα τους έδινε την δυνατότητα μιας «αξιοπρεπούς» υποχώρησης, οι αμερικανοί πρότειναν την δημιουργία μιας κατ' όνομα παγκόσμιας τράπεζας από τον Keynes. Καθώς όμως η τράπεζα αυτή, την οποία ονόμασαν Παγκόσμια Τράπεζα Ανοικοδόμησης και Ανάπτυξης, θα χρηματοδοτούσε έργα ανοικοδόμησης με ποσά πολύ μικρά για να ανακυκλώνει ουσιαστικά, όπως ήθελε ο Keynes, τα παγκόσμια πλεονάσματα, ήταν ξεκάθαρο ότι στόχος της δημιουργίας της Παγκόσμιας Τράπεζας από τις ΗΠΑ, και τον White, δεν ήταν άλλος από το να βγάλουν τον Keynes από την μέση, δίνοντας του ένα «παιχνιδάκι» να ασχολείται.

Το «σχέδιο» προχωρούσε καλά, με τον White στο επίκεντρο του ισχυρότατου ΔΝΤ και τον Keynes παραγκωνισμένο στην Παγκόσμια Τράπεζα. Έως ότου παρά λίγο να έρθει εκ των έσω η «καταστροφή» για τα αμερικανικά σχέδια: Το FBI του Edward J. Hoover μήνυσε στον υπουργό εξωτερικών Byrnes ότι ο White «ελεγχόταν» ως Σοβιετικός κατάσκοπος. Στο μεταξύ όμως, η Γερουσία είχε μόλις ορίσει (5^η Φεβρουαρίου 1946) τον White ως τον υποψήφιο Πρόεδρο που πρότειναν οι ΗΠΑ για το νεοσύστατο, και ισχυρό, ΔΝΤ.

Όταν ο Hoover και ο Byrnes επισκέφτηκαν τον Πρόεδρο Truman ζητώντας την αποπομπή του White, εκείνος δίστασε. Δεν εμπιστευόταν τον Hoover αλλά από την άλλη κατάλαβε ότι βρισκόταν μπροστά σε εν δυνάμει μείζον σκάνδαλο, αν τελικά ο αμερικανός υποψήφιος για την προεδρία του ΔΝΤ αποδεικνυόταν... Σοβιετικός πράκτορας. Από την άλλη, αν ο βασικός διαπραγματευτής των ΗΠΑ στο Bretton Woods ξάφνου εξαφανιζόταν, θα κινούσε την περιέργεια πολλών και θα ήταν αδύνατον να κρατηθεί μυστική η κατηγορία του Hoover εναντίον του White.

Έτσι, ο Truman βρήκε την εξής «χρυσή τομή»: Το ΔΝΤ δεν θα είχε Πρόεδρο και ο White θα διοριζόταν στην θέση του Εκτελεστικού Διευθυντή, θέση υποδεέστερη εκείνης του Γενικού Διευθυντή. Το πρόβλημα όμως ήταν ότι αν διόριζαν έναν άλλον αμερικανό σε θέση υψηλότερη του White, και πάλι θα ετίθετο το ερώτημα: Γιατί υποβαθμίσατε τον οραματιστή του ΔΝΤ που έως πρότινος είχε προταθεί για την Προεδρία του; Ο Πρόεδρος αποφάσισε να μην διακινδυνεύσει μια τέτοια συζήτηση. Και τι έκανε για να την αποφύγει; Ανακοίνωσε ότι Γενικός Διευθυντής του ΔΝΤ θα είναι... Ευρωπαίος. Όχι όμως γενικά Ευρωπαίος, καθώς σε αυτή την περίπτωση θα ήταν αναγκασμένος να διορίσει τον Keynes που ήταν, προφανώς, ο πιο αρμόδιος και με προσόντα υπεράνω αμφισβήτησης. Αλλά Ευρωπαίος από την... Ηπειρωτική Ευρώπη, ως μια κίνηση «σεβασμού» προς τις χώρες που είχαν πληγεί από την Ναζιστική εισβολή.

Σαν αντάλλαγμα για αυτή την μεγάλη «θυσία», ο Αμερικανός Πρόεδρος απαίτησε (και, βεβαίως, πέτυχε) η Προεδρία της Παγκόσμιας Τράπεζας να δίνεται σε αμερικανό υποψήφιο. Έτσι, και κατάφερε να υποβαθμίσει τον White και να βγάλει εντελώς εκτός

της σκακιέρας τον Keynes (ο οποίος το φυσούσε και δεν κρύωνε). Κάπως έτσι οι δύο αρχιτέκτονες του παγκόσμιου μεταπολεμικού οικονομικού συστήματος έμειναν εκτός της ηγεσίας των δύο θεσμών που σχεδίασαν, και τους οποίους ήταν σίγουρο, έως πρότινος, ότι θα ηγούνταν.

Ο Keynes παρέμεινε για λίγο εκπρόσωπος της Βρετανίας και στους δύο οργανισμούς, χωρίς βέβαια καμία ουσιαστική εξουσία. Γενικός Διευθυντής του ΔΝΤ έγινε ένας άχρωμος Βέλγος (ονόματι Camille Gutt) ενώ ο αμερικανός Eugene Meyer ήταν ο πρώτος Πρόεδρος της Παγκόσμιας Τράπεζας. Όσο για τον White, παραιτήθηκε από το ΔΝΤ το 1947 λίγο πριν κατηγορηθεί επίσημα για κατασκοπία και παρουσιαστεί υπερασπιζόμενος τον εαυτό του στις γνωστές «δίκες» του Γερουσιαστή McCarthy. Μερικές μέρες αργότερα πέθανε από καρδιακή συγκοπή.

Να λοιπόν πως προέκυψε η «παράδοση» το ΔΝΤ να έχει Γενικό Διευθυντή από την ηπειρωτική Ευρώπη και η Παγκόσμια Τράπεζα αμερικανό. Αν δεν ετίθετο ως κορυφαία προτεραιότητα της Washington το να κρατηθεί ο Keynes μακριά από την ηγεσία του ΔΝΤ, λόγω της επικίνδυνης ιδέας του για έναν σαφώς ορισμένο μηχανισμό ανακύκλωσης των παγκόσμιων πλεονασμάτων, η κα Lagarde δεν θα ήταν σήμερα Γενική Διευθυντής του ΔΝΤ. Στην θέση της θα βρισκόταν άτομο με αμερικανική υπηκοότητα και προφορά.

Γιατί όμως μιλώ για διπλό χρέος της Lagarde στον Keynes; Σας παραπέμπω στην αρχή του άρθρου, στην ρήση του προηγούμενου Γενικού Διευθυντή του ΔΝΤ, η αποκαθήλωση του οποίου ήταν καταλυτική στην αναρρίχηση της κας Lagarde στην θέση αυτή. Δηλώνοντας ότι ο Keynes είχε δίκιο, στην αντιπαράθεσή του με τον White, και λέγοντας ότι «έχει έλθει πλέον η ώρα να κάνουμε πράξη την πρότασή του. Και πιστεύω ότι είμαστε έτοιμοι να προχωρήσουμε!» θύμωσε πολύ κόσμο στην μεγάλη χώρα της άλλης όχθης του Ατλαντικού.

Αν και δεν έχω πολλές αμφιβολίες ότι επρόκειται για γλοιώδη κύριο, που αυτο-καταστράφηκε, παρόλα αυτά δυσκολεύομαι να πιστέψω ότι η Πτώση του, και συνεπώς η Άνοδος της κας Lagarde, ήταν παντελώς άσχετη με την ρήση του αυτή υπέρ της επιστροφής του ΔΝΤ στον δρόμο που πρότεινε ο Keynes – μια πρόταση που έθεσε τον ίδιο τον Keynes στο περιθώριο των εξελίξεων.